

Комплексна програма
діяльності
відділення соціально -
психологічної
реабілітації дітей та молоді з
функціональними
обмеженнями
комунальної установи «Центр
надання соціальних послуг»
Барської міської ради

2021 р.

*«Не можна вилікувати тіло – не лікуючи душу, і навпаки: вилікувати
душу неможливо зневажаючи тіло»*

Гіппократ

*Ця частина дітей виключена із суспільства, і нам потрібно повернути їх
назад, в суспільство, тому що вони
можуть нас багато чому навчити.*

Жан Ваньє

Соціально-психологічна допомога особам з функціональними обмеженнями - це складний процес, що потребує переорієнтації і, насамперед, у напрямі методики соціально-педагогічної і психологічної моделі соціальної роботи. У цьому питанні потрібний інтегральний підхід, що ґрунтується на координації роботи спеціалістів різного профілю (педагогів, психологів, лікарів, реабілітологів). Соціально-психологічну реабілітацію потрібно розглядати як цілісний та безперервний процес розвитку особистості.

Практика показала значне підвищення ефективності реабілітації при комплексності реабілітаційних заходів. Тому головним завданням колективу відділення соціально – психологічної реабілітації особам з функціональними обмеженнями (реабілітаційного центру «Еверест») є впровадження комплексної реабілітації та надання ефективних реабілітаційних послуг людям з обмеженими фізичними можливостями. Осмислюючи зміст і методи комплексної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями ми застосовуємо значно важливі аспекти психосоціальної реабілітації:

- психологічна реабілітація – компенсація і розвиток психічних функцій та особистості клієнта;
- соціальна реабілітація, спрямована на розвиток здатності до суспільного життя самореалізації в посильній праці, спілкування, громадській діяльності;-фізична реабілітація
- фізичний розвиток клієнта – оволодіння навичками і пристосуваннями самообслуговування, які полегшують труднощі повсякденного життя з психофізичними обмеженнями, роблять її менш залежною від найближчого оточення;
- підготовки до самостійного життєзабезпечення та проведення заходів з працетерапії.

Одним із важливих методів соціальної роботи щодо діяльності з дітьми-інвалідами та молодими інвалідами є метод стимулювання прогресивної громадської думки стосовно формування в суспільстві позитивного й гуманного ставлення до цієї категорії дітей та молоді, їх сімей, створення атмосфери доброзичливості та розуміння їхніх проблем. Створення подібної системи досягається завдяки реалізації таких напрямів діяльності, як організація інформаційних кампаній з проблем інвалідності, проведення “круглих столів”, конференцій, тематичних заходів, реалізація волонтерських програм «Дзвіночок» та «ЕВЕРЕСТ».

Особистість особи з інвалідністю розвивається у відповідності із загальними закономірностями розвитку дитини, а дефект, стан чи хвороба визначають вторинні симптоми (за Л. Виготським), що виникають опосередковано протягом аномального соціального розвитку. Хвороба, яка спричинює насамперед порушення в біологічній сфері людини, створює перешкоду для соціально-психологічного розвитку. Це стосується осіб з інвалідністю з дитинства з порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату, комплексними порушеннями психофізичного розвитку. У разі відсутності своєчасної допомоги відбуваються відхилення від стадії вікового розвитку, тобто особливості дизонтогенезу спричинено патологічним процесом у біологічному розвитку та його наслідками. Ось чому таке велике значення має соціально-педагогічна і психологічна допомога особам з інвалідністю.

Перебуваючи здебільшого у замкненому просторі, вони переживають великий дефіцит соціальних контактів або, опинившись у змішаному колективі, стикаються із труднощами міжособистісних відносин. У їхній мові домінують слова: самотність, нездатність, неспроможність, марність життя. Багато осіб з інвалідністю, стикаючись з життям, втрачають впевненість у собі, в можливостях самореалізації, зокрема в особистісній сфері, створенні власної сім'ї і вихованні дітей. Основна закономірність, характерна для всіх категорій осіб з функціональними обмеженнями – це обмеження комунікативних можливостей внаслідок сенсорної, моторної і соматичної депривації.

Інвалідність - це проблема не лише людини, його сім'ї, але і найближчого оточення. Батьки, які доглядають за дитиною з функціональними обмеженнями, не можуть позбавитися почуття провини. У благополучних сім'ях дитину часто занадто опікують, не готують до самостійного життя, а в неповних або конфліктних сім'ях, навпаки, вихованню та навчанню таких дітей та догляду за ними не приділяють належної уваги. Батьки стикаються з проблемами, пов'язаними з установами та підтримкою контакту, розв'язанням конфліктних ситуацій, особливо тих, що загрожують цілісності сім'ї. Наявність у сім'ї однієї дитини з явними ознаками інвалідності часто негативно позначається на житті інших дітей, на їх майбутньому шлюбі. Саме цим і пояснюються особливості соціально-педагогічної реабілітації осіб з інвалідністю.

Враховуючи сучасний поворот до гуманізму, існує реальна можливість домогтися покращення становища людей з інвалідністю, створити передумови відношення до них не як до немічних членів суспільства, а як до повноправних громадян своєї держави, як це спостерігається в розвинутих, цивілізованих країнах. Адже саме ставлення до жінок, дітей та інвалідів характеризує рівень морального здоров'я чи не здоров'я суспільства.

На державному рівні прийнято ряд нормативно-правових актів, що стосуються вирішення проблем людей з інвалідністю:

- Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»;
- Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні»;
- Закон України «Про соціальні послуги»;

Постанова КМУ «Про затвердження положення про індивідуальну програму реабілітації інвалідів» від 23.05.2007р. № 757;

Постанова КМУ «Про затвердження порядку надання інвалідам та дітям-інвалідам реабілітаційних послуг» від 31.01.2007 р №80-2007-п;

Постанова КМУ «Про затвердження Типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями» від 08.09.2005р. № 877;

Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту «Про утворення Державної соціальної служби для сім'ї, дітей молоді та спорту» від 27.08.2004р. № 1125;

Наказ «Про впорядкування умов оплати праці працівників притулків для неповнолітніх служб у справах неповнолітніх, центрів соціально-психологічної допомоги, соціально-психологічної реабілітації дітей, соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями, соціальних гуртожитків, соціальних центрів матері та дитини» від 06.03.2006 №794;

Наказ Міністерства України у справах сім'ї молоді та спорту « Про затвердження Типових штатних нормативів працівників центру соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями, соціального гуртожитку, соціального центру матері та дитини» від 06.10.2005р № 2280;

Наказ Міністерства України у справах сім'ї молоді та спорту «Про затвердження Типових нормативів оснащення» від 04.02.2006 № 299;

Наказ Міністерства України у справах сім'ї молоді та спорту «Про затвердження нормативів харчування у центрі соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями» від 19.08.2009 №2948;

Наказ Міністерства соціальної політики України «Про умови оплати праці працівників закладів соціального захисту дітей і закладів соціального обслуговування» від 18.05.2015 р. №526;

Наказ Міністерства соціальної політики України «Про внесення змін до деяких наказів Міністерства праці та соціальної політики України і Міністерства соціальної політики України» від 01.06.2016р. № 610.

Рішенням 10 сесії Барської міської ради 8 скликання від 01.06.2021 року створено комунальну установу «Центр надання соціальних послуг» Барської міської ради, в якій одним із підрозділів є відділення соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями (реабілітаційний центр «Еверест»).

Мета діяльності реабілітаційного центру «Еверест» – створення умов для реабілітації та інтеграції осіб з обмеженими фізичними можливостями, психічними захворюваннями та розумовою відсталістю в суспільство; здійснення заходів, спрямованих на розвиток та коригування порушень розвитку особи–інваліда, навчання її основним соціальним та побутовим навичкам, розвиток здібностей; усунення соціального бар'єру між здоровими та особами з інвалідністю. Але найголовніше це те, що особи з інвалідністю спілкуються з

ровесниками, звикають до навколишнього середовища, отримують належний для свого віку обсяг знань.

Основні напрямки роботи:

- надання психологічних, соціально-педагогічних, соціально-медичних, юридичних та інформаційних послуг особам з функціональними обмеженнями і членам їх сімей;
- створення сприятливих умов для розвитку природних позитивних нахилів, творчих здібностей і самовираження особам з функціональними обмеженнями;
- формування готовності для самостійного життєзабезпечення та праці;
- входження у суспільство з власним умінням, усвідомлення власної гідності;
- формування громадянської позиції і виховання морально- здорового покоління.

Центр, відповідно до покладених завдань:

- забезпечує розроблення та виконання індивідуальних реабілітаційних планів супроводу;
- залучає батьків до співпраці в процесі реабілітації, дає їм методичні поради;
- організовує клуби за інтересами, проводить конкурси, фестивалі;
- організовує проведення для осіб з інвалідністю, що в ньому перебувають, заходи, спрямовані на успішну реабілітацію та інтеграцію в суспільство;
- здійснює лікувально-оздоровчі заходи та організовує медичне обстеження клієнтів і, у разі необхідності, надає невідкладну допомогу;
- направляє, у разі необхідності, осіб, які звернулися до Центру, до інших закладів та установ, що можуть забезпечити задоволення їх потреб;
- забезпечує 6-ти годинне перебування;
- забезпечує одноразове харчування;
- не забезпечує транспортне перевезення.

В залежності від потреб та обмежень отримувачів послуг, спеціалісти здійснюють:

- інтенсивний супровід та догляд;
- постійний супровід та догляд;
- періодичний супровід та догляд.

Інтенсивний догляд і супровід особам з важкими порушеннями опорно-рухового апарату, що не пересуваються самостійно – візочникам (внаслідок складних форм ДЦП, спастичних тетрапарезів, гіперкінезів і ін.), і мають 2 і 3 види обмежень основних категорій життєдіяльності людини: у самообслуговуванні, пересуванні, орієнтації, спілкуванні, контролі своєї поведінки. Міра їх потреби в сторонній допомозі – повна, вони потребують постійної фізичної допомоги (при переміщенні, пересуванні візка, одяганні і роздяганні, туалеті, їжі та інше). Кількість персоналу повинна виходити з розрахунку не менш одного супроводжуючого на 2-х інвалідів.

Постійний супровід та догляд Для осіб з легкими порушеннями опорно-рухового апарату та розумовими вадами, порушеннями довільної регуляції поведінки (із проявами самоагресії, крику, «польової» поведінки та ін.), що мають один-два види обмежень життєдіяльності, вимагає постійного контролю з боку

спеціаліста. Міра потреби в сторонній допомозі може бути часткова або повна. Кількість персоналу повинна виходити з розрахунку не менш одного супроводжуючого на 4-х осіб з інвалідністю, якщо міра потреби в сторонній допомозі висока, то кількість супроводжуючих збільшується.

Періодичний супровід та догляд. Для осіб із легкою, помірною або важкою розумовою відсталістю, що поєднується з менш вираженими проявами життєобмежень, що не вимагають постійної допомоги і контролю з боку дорослих. Ці люди потребують допомоги час від часу (при пересуванні в незнайомому середовищі, при засвоєнні нових навиків чи норм поведінки). Один супроводжуючий обслуговує до 8 чоловік.

Спеціалісти КУ «ЦНСП» Барської міської ради постійно займаються пошуком і впровадженням інноваційних методик та терапій реабілітації: гудзикотерапія, пальчикова терапія, танцювальна терапія, пісочна терапія, монтесорі-терапія, квілінг, оригамі, тістопластика, пап'є-маше, декупаж, сміхотерапія, ниткографія, скрапбукінг, методика паперокручення, ниткографія, фіш-терапія, техніка хендмейд, казкотерапія, музикотерапія, методика кондуктивної педагогіки і т.д.

Колектив працівників постійно залучає батьків (опікунів) до співпраці в процесі реабілітації, дає їм методичні поради, організовує заняття у програмі «Батьківська вітальня», батьківської школи на теми: «Потреби та інтереси осіб з інвалідністю. Чи знаємо та розуміємо ми їх?», «Крок за кроком до розуміння».

З метою створення сприятливих умов для розвитку природних позитивних нахилів, творчих здібностей і самовираження дітей та молоді з функціональними обмеженнями, отримувачі послуг центру приймають участь у міському та обласному фестивалі «Повір у себе», в міських та обласних мистецьких, культурних та спортивних заходах, турнірах, змаганнях.

1. ПРОГРАМА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ

Мета: Вивчення особистісного потенціалу, а саме: співвідношення рівня розумового розвитку клієнта і вікової норми, розвитку когнітивної сфери, сформованості мотивації до навчання; особливості емоційно-вольової сфери; індивідуально-характерологічні особливості, їх творчий та інтелектуальний розвиток через залучення всіх учасників реабілітаційного процесу (батьків, педагогів, клієнтів) до реалізації запланованих дій щодо особливостей розвитку, спілкування, навчання, соціалізація та адаптація; професійна орієнтація клієнтів. Спрямування колективу на створення умов, що сприяють зміцненню та збереженню психічного здоров'я клієнтів, самостійному та ефективному розвитку здібностей кожного отримувача соціальних послуг; здійснення психологічної діагностики, соціально-психологічної корекції, профілактики, психологічної просвіти всіх учасників реабілітаційного процесу.

Завдання програми:

- 1) Вивчення індивідуальних особливостей клієнтів, їх інтересів та потреб; виходячи з результатів діагностики, допомагати клієнтам у пізнанні

- власного характеру, боротьбі з негативними рисами, вихованні позитивних якостей;
- 2) Виявлення проблем та потенційних можливостей клієнтів на діагностичній основі (визначення стартової готовності до навчання, адаптованості до умов навчання, соціальної компетентності, готовності до трудової діяльності);
 - 3) Створення оптимальних сприятливих умов для подолання вторинних порушень;
 - 4) Діагностування психологічних вікових новоутворень;
 - 5) Здійснення психолого-педагогічних заходів з метою усунення відхилень у психічному розвитку та поведінці, схильності до залежностей та правопорушень;
 - 6) Проведення індивідуальних спостережень, досліджень за дитиною з метою вивчення її індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів та потреб, аналіз періоду адаптації;
 - 7) Навчання клієнтів різноманітних предметно-практичних маніпуляцій із предметами різної форми, величини, кольорів;
 - 8) Відпрацювання з клієнтами навичок самопізнання і самоаналізу, самокорекції і пошуку себе (саморозвитку), навички розуміння і прийняття іншої людини, вміння входити в її світ, навички емпатії;
 - 9) Надання психолого-педагогічної допомоги клієнтам із високим рівнем тривожності й невпевненістю у спілкуванні й діяльності; закріплення навичок ефективного спілкування, відпрацювання варіантів спілкування, необхідних в різних життєвих ситуаціях;
 - 10) Відпрацювання різних варіантів вирішення конфліктних ситуацій, прийти з клієнтами до ідеї, що конфлікти можна вирішувати різними способами, обираючи найбільш доречні методи: психодрама, символдрама, НЛП, арт-терапія, тілесно зорієнтована терапія, біхевіоральна терапія;
 - 11) Ознайомлення з проблематикою взаємостосунків у колективі, налагодження контактів, вивчення контингенту клієнтів, батьків, аналіз звернень;
 - 12) Здійснення психокорекційної роботи, враховуючи три площини – когнітивну, емоційну і поведінкову;
 - 13) Виявлення ресурсу кожного учасника психокорекційного процесу в сфері самообслуговування та засобів спілкування;
 - 14) Отримання зворотнього зв'язку щодо навичок подолання бар'єрів, які заважають ефективно взаємодіяти з іншими;
 - 15) Удосконалення умінь орієнтуватися у просторі й у схемі тіла, як важливі для пізнання клієнтом навколишньої дійсності;
 - 16) Розвиток впевненості у собі, позитивного самосприйняття, здатності до саморегуляції поведінки;
 - 17) Психологічна профілактика дезадаптації клієнтів в складних умовах перебудови сучасного суспільства;
 - 18) Організація роботи з клієнтами девіантної поведінки з використанням новітніх виховних технологій;

- 19) Попередження суїцидальної поведінки клієнтів, насильницьких дій у родині та реабілітаційному закладі;
- 20) Налагодження співпраці з фахівцями, які безпосередньо працюють з клієнтом та беруть участь у розробці індивідуальної програми розвитку з урахуванням виявлених особливостей отримувача соціальних послуг, участь у складанні індивідуальної програми супроводу клієнта;
- 21) Вивчення типологічних особливостей клієнтів враховуючи силу, рухливість і врівноваженість нервових процесів на підставі поведінкових реакцій;
- 22) Забезпечення емоційного комфорту (спокійне неупереджене ставлення оточуючих, відмова від «ярликів» і стереотипних реакцій на адресу клієнта);
- 23) Залучення до колективної діяльності на заняттях, забезпечення участі в різних суспільних заходах, допомога в самовихованні, систематичне використання заохочень і покарань, роз'яснення й переконання у формі індивідуальних бесід;
- 24) Сприяння участі клієнтів Центру «Еверест» у суспільно-корисній діяльності, залучення їх до культурно-освітньої, профілактично-виховної, спортивно-оздоровчої, творчої роботи;
- 25) Створення атмосфери прийняття клієнта, можливості переживання нею почуття власної гідності, емпатії, розширення можливості клієнта до самоконтролю і саморегуляції;
- 26) Попередження відхилень у розвитку та становленні особистості, міжособистісних стосунках; попередження конфліктних ситуацій;
- 27) Профілактика адиктивної поведінки (алкоголізму, тютюнопаління, наркозалежності, ігроманії тощо); профілактика делінквентної поведінки (схильності до злочинних дій);
- 28) Формування усвідомленої потреби в психологічному здоров'ї.

Практичним психологом проводяться заняття з психокорекції на покращання когнітивного розвитку, використовуючи розвиваючі ігри з метою контролювання своєї поведінки, стабілізація емоційного стану тощо: снюзелен-терапія-розвиток органів чуття та мілкої моторики, на яких за допомогою казкотерапії, музикотерапії, піскотерапії, ігротерапії, психогімнастики, психом'язової релаксації, психологічних тренінгів, арт-терапії формують адекватні стереотипи поведінки, розвивають психічні процеси, вчать розрізняти кольори, розміри, форму, смак та запахи тощо.

2.ПРОГРАМА «Я І СОЦІУМ»

Мета: Формування у отримувачів соціальних послуг цілісного сприйняття та уявлення предметів і явищ навколишньої дійсності, яке відображає важливі зв'язки та залежності між об'єктами, а саме формування знань про навколишню дійсність, необхідних для усвідомлення своєї приналежності до природи і суспільства; формування уявлення про живу і неживу природу; створення елементарної бази для засвоєння різних видів соціального досвіду, морально-

правових норм, традицій тощо; корекційний розвиток пізнавальної діяльності; формування навичок самообслуговування та охайності.

Завдання програми:

- 1) Ознайомлення отримувачів соціальних послуг з близьким оточенням, побутовими предметами, формування передумови сприйняття оточуючого середовища;
- 2) Формування та розширення елементарних знань про предмети і явища живої та неживої природи, про сезонні зміни в природі;
- 3) Формування загальних уявлень про суспільство і місце в ньому людини;
- 4) Ознайомлення клієнтів з основами екологічних знань;
- 5) Формування навичок, що необхідні для збереження та зміцнення особистого здоров'я;
- 6) Навчання вмінню спостерігати, виділяти предмет чи явище від загального, порівнювати, співвідносити, робити висновки, відповідати на запитання;
- 7) Формування у клієнтів морально-етичних навичок поведінки, виховання працелюбності, любові та поваги до Батьківщини, природи, до українських звичаїв, традицій.

3. ПРОГРАМА «МАЙСТЕРНЯ ТВОРЧОСТІ»

Мета:

- **навчити** правильно організовувати своє робоче місце, раціонально використовувати матеріал, удосконалювати вміння та навички роботи з папером, актуалізувати загальні правила безпечної трудової діяльності, формувати життєво необхідні знання, уміння і навички забезпечення умов для самореалізації, вироблення навичок творчої діяльності, виховання культури праці;
- **розвивати** вміння користуватися різними інструментами, творчу активність в процесі діяльності, вольові якості, фантазію, мислення, уяву, дрібну моторику рук; художній смак, пізнавальні інтереси, образне, технічне мислення, вміння складати композиційну цілісність, комбінувати; розвивати кругозір, творчість; удосконалювати вміння аналізувати та узагальнювати;
- **виховувати** естетичні почуття і смак, систему моральних і духовних цінностей, охайність, старанність, самостійність, працелюбність, відповідальність за доручену справу; взаємодопомогу; бережне ставлення до продуктів своєї та чужої діяльності, любов до природи.

Завдання програми:

- 1) Розвиток пізнавальних можливостей клієнта, спрямований на розширення знань про традиції українського народу, трудові звичаї, природу рідного краю;
- 2) Ознайомлення та залучення отримувачів соціальних послуг до різних видів діяльності, формування необхідних для цього знань і вмінь, навчання клієнтів способів поведіння з різноманітними засобами праці;

- 3) Корекція пізнавальних та творчих можливостей клієнта, розвиток сприймання та сенсорних властивостей;
- 4) Створення умов для самореалізації, з урахуванням власних здібностей, уподобань та інтересів;
- 5) Формування у клієнтів культури праці, навичок самообслуговування, культури побуту, відповідальності за результати власної діяльності, комплексу особистісних якостей, потрібних людині як суб'єкту сучасного культурного розвитку суспільства;
- 6) Сприяння розвитку технічної творчості та конструкторських здібностей, морально-вольових якостей, культури праці. На заняттях і на практиці ознайомлювати клієнтів з різними професіями;
- 7) Формування інтересу до виготовлення творчих виробів, дбайливе ставлення до результату людської діяльності, виховання культури та естетики праці.

4. ПРОГРАМА «АРТ-ТЕРАПІЯ»

Мета: Створення атмосфери позитивного емоційного настрою, взаємного прийняття та емпатії, доброзичливості, безпеки, взаємодопомоги; можливості вільного самовираження та самопізнання; спонукання кожного учасника до саморозкриття через спонтанну творчість, до вираження відносин і емоційних реакцій, обговорення запропонованих тем, до надання зворотнього зв'язку, самоаналізу і аналізу групових ситуацій; підвищення адаптаційних здібностей, зниження втоми та напруженості; формування значущих групових норм взаємодії, розвиток соціалізації, поліпшення міжособистісних відносин.

Методи арт-терапії мають кілька функцій:

- Катартисична (очищаюча, звільняє від негативних станів);
- Регулятивна (зняття нервово-психічної напруги, регуляція психосоматичних процесів, моделювання позитивного стану);
- Комунікативно-рефлексивна (забезпечує корекцію порушень спілкування, формування адекватного міжособистісного поведінки, самооцінки).

Завдання програми:

- 1) Створення арт-терапевтичного простору особливої довірливої атмосфери, прийняття будь-яких своїх почуттів, думок, потреб;
- 2) Корекція та розвиток пізнавальних процесів, моторної, когнітивної, мотиваційної сфери та сенсорних властивостей;
- 3) Формування емоційної сфери, спонукання до подальшого розвитку компенсаторних властивостей збережених функціональних систем, покращення соціальної адаптації клієнтів;
- 4) Полегшення загального процесу реабілітації, усунення внутрішніх суперечностей та конфліктів;

- 5) Формування активної життєвої позиції, впевненості у своїх силах, автономності і особисті межі;
- 6) Налагодження творчого спілкування; розвиток творчого потенціалу;
- 7) Отримання візуалізованих матеріалів, які відображають внутрішній світ людини, які надають можливість вираження думок, почуттів, емоцій, потреб, станів, як і будь-яка творчість, дає високий позитивний емоційний заряд;
- 8) Уміння використовувати здобутий досвід, спиратися на зразок, бачити свої помилки та виправляти їх;
- 9) Розвиток почуття самодостатності, підвищення самооцінку;

Різновиди арт- терапії:

1. Робота з тістом, тістопластика передбачає корекцію рухової можливості дитини, корекцію пізнавальних і творчих можливостей дитини; підкріплення отриманих знань мовленнєвим матеріалом, виробами їхньої власної діяльності, з опорою на всі аналізатори.

2. Аплікаційна діяльність (різана аплікація, аплікація з природного матеріалу, аплікаційні вироби із соломи, витинанка) викликані позитивні емоції є важливим стимулом виховання праце терапії

3. Писанкарство активізує і збагачує комунікативні можливості особистості, розвиває інтерес до самобутнього мистецтва української писанки, образну пам'ять, естетичні почуття.

4. Декоративно-прикладне мистецтво спонукає до позитивного емоційного стану, радості спілкування в праці, задоволення у зацікавленні клієнтів; розвиває сенсомоторику, мислення

5. Піскова терапія - розвиває тактильно - кінетичну чутливість і дрібну моторику рук. Пісок «поглинає» негативну психічну енергію людини, взаємодія з ним очищає енергетику людини, стабілізує її емоційний стан і гармонізує психоемоційне самопочуття.

6. Казкотерапія - животворне джерело мислення. Інтелектуальні, моральні та естетичні почуття, які народжуються в душі дитини під враженням казкових образів, стимулюють потік думки, що пробуджує до активної діяльності мозок, зв'язує повнокровними нитками живі острівці мислення.

7. **Зображувальна діяльність** має важливе значення для всебічного розвитку особистості, має корекційну спрямованість. Забезпечується перебудова пізнавальних процесів, розвивається цілеспрямованість.

8. **Створення колажів** із малюнків, фотографій, символів, природних матеріалів навчає дитину «спілкуватися» з навколишнім середовищем, формує вміння співвідносити, розрізняти і називати кольори, спонукає до творчої самореалізації, корегує емоційно-особистісну сферу.

5. ГУРТОК «ВЕСЕЛЕ ТІСТЕЧКО»

Мета гуртка:

- **Корекційно-розвивальна** - розвиток і корекція всіх психічних функцій (сприйняття, уваги, мислення, уяви, зорової та рухової пам'яті, моторики і координації рухів).

- **Навчальна** - розширення знань і уявлень про самого себе, інших, навколишній світ, розкриття творчих здібностей клієнтів, вміння бачити незвичайне в предметі дослідження.

- **Розвивальна** - розвиток у клієнтів фантазії, креативності, естетичних почуттів: форми, ритму, кольору, пропорції.

- **Комунікативна** - розвиток вміння позитивного спілкування та співпраці.

- **Релаксаційна** - перетворення деструктивних форм енергії в соціально-адаптивну форму діяльності, зняття психоемоційної напруги.

- **Виховна** - розвиток моральних сторін особистості клієнтів, любові до праці, процесу творчості та пізнання, бажання займатися декоративно – прикладним мистецтвом.

Завдання гуртка:

- 1) Ознайомлення отримувачів соціальних послуг із новим для них матеріалом – солоним тістом, з його властивостями та заходами безпеки при роботі з ним ;
- 2) Ознайомлення з різними техніками ліплення (відбитки, об'ємні елементи, комбінована робота);
- 3) Відпрацювання точності та узгодженості рухів та пальців (дрібна моторика рук);
- 4) Зацікавлення клієнтів новим видом діяльності та спонукання бажань до створення власних творчих композицій;
- 5) Сприяння розвитку мовлення через активне спілкування під час занять;
- 6) Виховання уміння співпрацювати під час занять;

- 7) Виховання любові до рідного краю та своєї країни при виготовленні елементів національної символіки та народних іграшок.

6. ГУРТОК «ЧАРІВНА НАМИСТИНКА»

Мета гуртка:

- Ознайомити клієнтів із бісероплетінням, як одним із видів українського народного рукоділля;
- розкрити творчий потенціал особистості кожного отримувача соціальних послуг, формувати у нього переконання про необхідність вивчення та збереження народного ремесла;
- розвивати уяву та фантазію, здібності у клієнтів до рукоділля;
- удосконалювати вміння та навички роботи з бісером, актуалізувати загальні правила безпечної трудової діяльності;
- виховання наполегливості, терпіння, естетичного смаку, художньої культури; взаємодопомоги; бережного ставлення до продуктів своєї та чужої діяльності.

Завдання гуртка:

- 1) Ознайомлення з надбаннями української культури, що сприяє розвитку національної самосвідомості;
- 2) Вивчення та популяризація мистецтва виготовлення прикрас із бісеру;
- 3) Виховання естетичних смаків, художньої культури;
- 4) Розкриття творчого потенціалу особистості;
- 5) Розвиток нахилів до ручної праці;
- 6) Відтворення народних традицій у власних творах ужиткового мистецтва;
- 7) Оволодіння технікою народних ремесел;
- 8) На засадах вивчення основ композиції витворів з бісеру виховання почуття прекрасного;
- 9) Участь у різноманітних виставках.

7. ЛЯЛЬКОВИЙ ТЕАТР «ДИВОСВІТ»

Мета: Створення умов для розвитку творчих здібностей клієнтів, формування моральних цінностей і орієнтирів особистості, забезпечення естетичного виховання гуманістичних, загальнолюдських цінностей засобами театрального мистецтва. Виховання відповідальності за свої вчинки, товарищескості, культури мовлення і поведінки, бажання допомагати іншим, впевненості у своїх можливостях.

Завдання програми:

- 1) Ознайомлення з поняттями, що стосуються театрального мистецтва, зокрема театру ляльок; поглиблення знань отримувачів соціальних послуг про види мистецтва;
- 2) Ознайомлення із специфікою лялькового театру, театальною лексикою, професіями людей, що працюють в театрі;
- 3) Ознайомлення з основними духовно-моральними цінностями на основі народної культури.
- 4) Оволодіння навичками акторської майстерності, технологією управління театральними ляльками різних типів та конструкцій;
- 5) Формування творчих здібностей вихованців у процесі оволодіння театральним мистецтвом, розвиток естетичних почуттів та смаків;
- 6) Розвиток уміння справедливо оцінювати свої і чужі вчинки, вчити передавати голосом, характер дійових осіб, своє відношення до них;
- 7) Формування у отримувачів соціальних послуг моральних чеснот, добропорядності, переконаності, що будь – які перешкоди можна подолати дружними зусиллями; почуття і смаки; привчати бачити прекрасне;
- 8) Навчання розуміти авторський задум п'єси;
- 9) Розвиток вміння справедливо оцінювати свої і чужі вчинки, вчити передавати голосом, жестами характер дійових осіб, своє відношення до них;
- 10) Виховання турботливого ставлення до оточуючих людей, до природи.

8. ПРОГРАМА «БІБЛІОТЕРАПІЯ»

Мета: Здійснення корекційного впливу на отримувачів соціальних послуг за допомогою художнього слова та читання спеціально підібраної літератури з метою нормалізації або оптимізації його психічного стану. Розвиток духовного начала. Виявлення тих чи інших образів, які пов'язують з ними почуття, потяги, бажання, думки, засвоєні за допомогою книги, заповнюють недолік власних образів і уявлень, замінюють тривожні думки і почуття або направляють їх по новому руслу, до нових цілей.

Завдання програми:

- 1) Сприяння духовно-моральному розвитку отримувачів соціальних послуг, прищеплення любові до ближнього, до України - через ознайомлення з народною творчістю;

- 2) Досягнення потрібного терапевтичного впливу на клієнтів і профілактичного впливу, стимулювання у них позитивних та погашення негативних настроїв;
- 3) Допомога отримувачам соціальних послуг усвідомити мету, до якої слід прагнути, і зрозуміти, що навіть при важких нозологіях можна стати корисним суспільству, людям;
- 4) Формування у отримувачів соціальних послуг адекватного уявлення про себе;
- 5) Покращення розуміння людської поведінки і мотивації;
- 6) Сприяння формуванню самоповаги;
- 7) Зменшення емоційного і розумового напруження;
- 8) Допомога клієнтам пізнавати та сприймати морально-етичні цінності й застосовувати їх у своїй поведінці;
- 9) Накопичення сприятливого досвіду добрих почуттів, вчинків, взаємин людей; отримання зразків правильного, красивого, емоційно забарвленого зв'язного мовлення, насиченого влучними образними виразами, прислів'ями, приказками;
- 10) Вироблення важливого вміння постати на точку зору іншої людини та зрозуміти мотиви її вчинків.

9. ПРОГРАМА «РУХОВА АКТИВНІСТЬ»

Мета: Покращення фізичних якостей, психоемоційної стійкості і адаптаційних резервів організму, усунення поширеного дефіциту рухової активності отримувачів соціальних послуг через застосування загальнорозвиваючих фізичних вправ і природних чинників з профілактичною та лікувальною метою у комплексному процесі відновлення здоров'я. Виховання зміцнення та збереження свого фізичного здоров'я.

Завдання програми:

- 1) Проведення комплексного обстеження/оцінки/визначення потреб окремого клієнта або потреб групи клієнтів враховуючи Індивідуальну програму реабілітації кожного;
- 2) Відновлення функціональних можливостей різних систем організму і опорно-рухового апарату через мобілізацію резервних сил організму;
- 3) Відновлення побутових можливостей отримувачів соціальних послуг, тобто спроможності до пересування, самообслуговування і виконання неважкої домашньої роботи;
- 4) Розвиток компенсаторних пристосувань до умов повсякденного життя і праці;
- 5) Відновлення працездатності шляхом використання і розвитку функціональних можливостей рухового апарату через застосування життєво необхідних рухів (ходьба, біг, стрибки, лазіння, метання, рівновага та інші),

які сприяють розширенню функціональних властивостей серцево-судинної, дихальної систем, удосконаленню діяльності центральної нервової системи, зміцненню опорно-рухового апарату та тим самим загальному покращенню здоров'я та працездатності організму;

6) Покращення фізичних якостей та психоемоційної стійкості;

7) Організація та здійснення раціонального використання засобів фізичної культури та тренування й загартування організму;

8) Виховання у отримувачів соціальних послуг відповідного ставлення до свого здоров'я, прагнення постійно дбати про себе. Формування навичок здорового способу життя.

9) Усвідомлення здоров'я, як пріоритетної життєвої цінності всіма учасниками реабілітаційного процесу.

10. ПРОГРАМА «АРТ-КУХНЯ»

Мета: Сформувати поняття про безпечне харчування, ознайомлення отримувачів соціальних послуг із принципами здорового харчування, дати уявлення про особливості оздоровчих систем; формування умінь оцінювати їжу з огляду на її якість, уміння дотримуватись правил приготування їжі, споживання та зберігання, а також звертати увагу на її збалансованість за складом.

Завдання програми:

1) Ознайомлення клієнтів із основами безпеки харчування, з видами посуду та його призначення;

2) Засвоєння й виконання вимог щодо правил поведінки за столом;

3) Розширення поняття про важливість правильного харчування (залежить стан здоров'я, всебічний розвиток індивіда тощо.).

4) Ознайомлення із значенням для організму харчовою цінністю (поживністю) та енергетичною цінністю (калорійність) продуктів харчування.

5) Ознайомлення із важливим значенням для нормальної роботи організму вітамінів і мінеральних речовин.

6) Розвиток уваги до відчуття смаку. Диференціація уявлень про смак продуктів, розвиток смакової чутливості;

7) Формування умінь читати обов'язкових відомостей, які зазначають на упаковці харчових продуктів;

8) Прищепити естетичні смаки щодо сервірування столу, прикрашання страв.

9) Ознайомлення з основами елементарного приготування їжі на практичних заняттях;

10) Формування поняття про режим харчування й добовий раціон, показати як правильно розподіляти їжу впродовж дня за калорійністю й кількістю, як правильно поєднувати різні продукти й страви.

11. ПРОГРАМА «РОДИННИЙ ДІМ. БАТЬКІВСЬКА ВІТАЛЬНЯ»

Мета: Підтримання і формування оптимістичних життєвих установок, здатності бачити реалістичну і разом із тим позитивну перспективу свого життя і життя своєї дитини. Розширення психологічних знань з виховання і розвитку дітей та молоді з функціональними обмеженнями, формування навичок батьківства. Сприяння набуттю умінь створювати передумови для успішного психічного та особистісного розвитку. Поповнення теоретичних знань та розширення власного інформаційного простору стосовно нагальних питань.

Завдання програми:

- 1) Ознайомлення з умовами життя сім'ї, з'ясування її психологічного клімату, особливостей поведінки дитини в сім'ї;
- 2) Визначення рівня педагогічної культури батьків;
- 3) Виявлення позитивного досвіду сімейного виховання з метою його поширення;
- 4) Здійснення колективного диференційованого та індивідуального педагогічного впливу на батьків на основі ретельного аналізу;
- 5) Допомога батькам у підвищенні їхньої педагогічної культури, організації родинного життя як джерела самовиховання дитини;
- 6) Формування психолого-педагогічної компетентності батьків;
- 7) Роз'яснення психологічних питань реабілітації батьків, надання консультаційної допомоги для налагодження стосунків у кризових ситуаціях;
- 8) Навчання батьків оберігати дитинство та забезпечувати емоційну рівновагу;
- 9) Створення передумов для успішного психічного та особистісного розвитку;
- 10) Ознайомлення з методами профілактики й усунення негативних ознак тривожності;
- 11) Спонування батьків до взаємообміну набутим досвідом й до забезпечення емоційного добробуту дітей як передумови психічного і психологічного здоров'я дитини;
- 12) Збагачення уявлень про особливості розвитку особистісної сфери дітей, спонукати до використання отриманих знань на практиці за допомогою творчих вправ.

Завдання тренінгів:

1. Організація та опрацювання проблем, які є у вихованні дітей та молоді з особливими потребами, усвідомлення батьками причин цих проблем та їх можливих наслідків.
2. Розширення наявного у них позитивного досвіду побудови внутрішньо сімейних взаємин із особами з інвалідністю на основі прийняття нових моделей поведінки та ставлення.
3. Усунення помилок у сімейному вихованні і неефективних стратегій поведінки, моделей сімейного виховання.
4. Формування прагнень до підвищення педагогічної культури.

12. ПРОГРАМА «ШКОЛА СВІТЛОФОРА МОРГАЙЧИКА»

Мета: Формувати поняття про безпеку на дорогах, ознайомити отримувачів соціальних послуг з видами доріг, будовою вулиці, дорожньою розміткою та її призначенням, вчити вибирати безпечний маршрут від дому до відділення; ознайомити отримувачів соціальних послуг з місцями, де можна переходити вулицю, як безпечно переходити проїжджу частину дороги. Розвивати спостережливість, уміння орієнтуватися на вулицях міста, знаходити правильне рішення в незвичайній ситуації. Виховувати культуру поведінки на вулиці.

Завдання програми:

- 1) Формування уявлень про безпеку в місті, на вулиці та в транспорті; ознайомлення отримувачів соціальних послуг з правилами поведінки на вулиці, виховання взаємо ввічливості, чесності, добропорядності;
- 2) Прищеплення отримувачів соціальних послуг необхідності виконувати правила дорожнього руху. Ознайомлення з правилами для велосипедиста, правилами поведінки в транспорті. Вироблення алгоритму дій при ДТП;
- 3) Розширення знань клієнтів з основних правил особистої безпеки під час зустрічі з незнайомими людьми у ліфті, під'їзді, вулиці. Ознайомлення і вивчення способів уникнення небезпеки;
- 4) Розвиток здатності орієнтуватися у складних ситуаціях, вміння оцінювати небезпеку та вибирати дії самозахисту. Розвиток спостережливості, виховання відповідальності за власні вчинки, дисциплінованості та уважності на дорогах.
- 5) Ознайомлення з елементарними правилами безпеки під час катання на велосипеді, санчатах.

13. ПРОГРАМА «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я»

Мета: Ознайомити з факторами, що формують здоров'я (комфортність реабілітаційного середовища, стан психічного розвитку особистості, соціальні фактори, родинне середовище, фізкультурно-оздоровча діяльність, режим дня, раціональне харчування). Навчити дотримуватися правил особистої гігієни; розвивати уявлення про здоровий спосіб життя, його складові, показати, що дотримання всіх складових-провідна умова збереження і зміцнення здоров'я; виховувати бажання берегти і зміцнювати своє здоров'я.

Завдання програми:

- 1) Опрацювання особових справ отримувачів соціальних послуг, включаючи довідки про стан здоров'я, амбулаторні книжки та Індивідуальні програми реабілітації з метою допуску до фізичних навантажень (заняття на реабілітаційних тренажерах).
- 2) Збереження та зміцнення психічного та фізичного здоров'я отримувачів соціальних послуг.

3) Формування в клієнтів поняття про бактеріальні й вірусні захворювання та імунну систему, що захищає від них; ознайомлення з методами запобігання ВІЛ – інфікуванню.

4) Формування здатності протидіяти пропозиціям щодо паління, вживання алкоголю, наркотичних речовин;

5) Поглиблення знань про основні небезпеки довкілля та шкідливі звички (паління, вживання алкоголю та наркотичних речовин).

6) Розширення уявлень про засоби особистої гігієни – мило, рушник, зубну щітку, гребінець, носову хустинку та їх призначення;

7) Виявлення ресурсу кожного учасника психокорекційного процесу в сфері самообслуговування та засобів спілкування;

8) Розвиток впевненості у собі, позитивного самосприйняття, здатності до саморегуляції поведінки;

9) Виховання культури потреб, бажань, захоплень;

10) Ознайомлення з особливостями статевого дозрівання дівчат і хлопців та їх статевого й сексуального виховання;

11) Виховання у клієнтів відповідального ставлення до свого здоров'я, прагнення постійно дбати про себе та усвідомлення здоров'я, як пріоритетної життєвої цінності всіма учасниками реабілітаційного процесу.

14 .ПРОГРАМА «У СВІТІ МУЗИКИ. ТАНЦЕТЕРАПІЯ»

Мета: Поліпшити фізичний стан кожного клієнта, покращити настрій, змінити душевний і фізичний стан клієнта. Розкрити для отримувачів соціальних послуг музики, її різносторонній вплив на здоров'я людини. Успішно використовувати для лікування не лише нервово – психічних, але й внутрішніх захворювань: серцево – судинної системи, нирок, шлунково – кишкового тракту.

Завдання програми:

1) Проникнення через музичний супровід в глибинні сфери особистості, куди не можна сягнути за допомогою слова;

2) Концентрування уваги не на формі та змісті музики, а сприймати її як «звукове поле», що допомагає процесу розслаблення й занурення у вільну течію асоціацій, зумовлених виразністю та динамічністю музики;

3) Використовування музичної релаксації, яка спрямована на глибоку релаксацію людини з психічними, соматичними або соціальними відхиленнями з метою зняття напруження, тривожності, гармонізацію особистості, позитивного психічного і соматичного впливу на дихання, серцеву діяльність, травлення.

4) Враховування природженої схильності до певного тембру чи висоти тонів використовувати імпровізаційні музичні інструменти (дитячі барабани, дерев'яні колотушки, ложки, брязкальця, дзвіночки тощо.) для створення шумового оркестру.

5) Враховування під час прослуховування музичного твору особистість клієнта, його музичну культуру, смаки, індивідуальні здібності і сприймання.

б) Сприяння психічній релаксації та творчій стимуляції, розвиток творчої уяви, рухових здібностей до самовираження, допомога у знятті психічного напруження.

15. ВОЛОНТЕРСЬКІ ШКОЛИ «ДЗВІНОЧОК» та «ЕВЕРЕСТ».

Мета: Забезпечити теоретичну і практичну підготовку волонтерів до реалізації комплексної програми діяльності відділення соціально-психологічної реабілітації осіб з функціональними обмеженнями «Еверест». Працювати разом над подоланням соціального бар'єру між отримувачами соціальних послуг та здоровим оточенням.

Школа волонтерів «Дзвіночок» працює впродовж року і тільки після закінчення трьох послідовних курсів відбувається урочиста посвята у волонтери.

Напрямки навчання волонтерів:

- Соціальний розвиток молоді та її інтеграція в суспільство;
- Розвиток та підтримка творчого потенціалу талановитої молоді з особливими потребами;

I курс. Присвячений самоаналізу та самовизначенню волонтерів, має назву «*Час самопізнання*»

Доцільно розпочати діяльність секторів з проведення тестувань здібностей, особистих якостей, нахилів та інтересів слухачів, визначити їх власні очікування від волонтерства. Діяльність секторів націлена на поглиблення знань кожного з учасників щодо тематики кожного підрозділу.

Мета I курсу є сприяння проведенню самоаналізу кожним із волонтерів, спрямованого на знаходження відповідей, що є мотивацією діяльності його як волонтера та допомагає йому визначити свої функції, права та обов'язки як добровільного помічника. Шлях самопізнання є необхідним для формування особистості волонтера.

II курс має назву «*Час спеціальних знань*». Присвячений набуттю корисних теоретичних та практичних вмінь, отриманню інформації, якою необхідно володіти волонтерів для організації своєї успішної діяльності Цей курс повинен гармонійно поєднувати в собі теорію та різноманітні практичні вправи та заняття. Протягом цього періоду *працює 3* сектори:

- Сектор спілкування.
- Сектор розвитку креативності.
- Сектор особистісного зростання.

III курс має назву «*Час реалізації*». Волонтери беруть активну участь у заходах центру реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями «Еверест» та впроваджують власні програми соціально-психологічної реабілітації.

В кінці проведення трьох курсів виділяється час для складання індивідуальних робочих планів волонтерської діяльності.

Директор

Тетяна МАРУЦАК